

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert utca 1080.</p>
--	--	--

Egy pár igénytelen szó a krassói pontokhoz.

Különös napokat élünk mostanában. Alig hogy lecsilapult az érmelléki lelkészi kör részéről a zsinati többség határozata ellen benyújtott emlékirat által keltett mozgalom; ime egy új meteor tűnik fel egyházunk egén, a krassói atyafiak által az egyházmegyékhez eljuttatott memorandum alakjában! Honnan erednek e mozgalmak? Birnak-e jogos létalappal? Helyeselhetők-e s mit ítéljen felőlök a közvélemény? Önként felmerülnek e kérdések lelkeinkben.

Én, ki távol elzárva a nagy világ mozgalmaitól, egy egyszerű vidéki falucskában úgy megszoktam azt az édes lelki csendet, hogy közel hat év óta semminemű közérdekű tárgyhoz hírlapilag hozzá nem szólottam, most lelkem szerint, ellenállhatlanul kényszerítve érzem magamat, hogy pár igénytelen szót a krassóvidéki pontok felett én is kockáztassak

Hol nincs betegség, ott orvosra sincs semmi szükség. Hol nincs baj, ott nem halljuk a lármaharangot; de a hol huzzák a vészharangot, ott csakugyan veszedelemre kell következtetnünk. A krassói atyafiak is bizonyára azért huzzták meg a lármaharangot, mert bajt sejtene; azért állottak elő orvosi műtökéssel, hogy betegséget operáljanak. — Ki fogja tagadni, hogy őket, mint lelkiösmeretes orvost betege iránt, gyógyítani akarásukban a legtisztább és legnemesebb indok vezérelte?! Valóban elfogultság, vagy szándékos roszakarat lenne az, hogy ha ezt őszintén be nem ismernők.

Azonban, miként a legügyesebb orvossal is megtörténhetik az, hogy a betegség ellen oly gyógyszert alkalmaz, mi a bajt nem hogy elenyésztetné, de még sokkal inkább elmérgesíti; így a krassóvidéki lelkipásztortársak is orvosolni akarnak némely bajokat, csakhogy a gyógyszereket nem válogatják meg kellő óvatossággal.

Én ugyan nem olvastam szóról-szóra e memorandumot, meglehet pedig, hogy ha az egész emlékirat előttem feküdnék, nem olyan világításban tűnnék az fel előttem; s így talán az én hozzászólásom sem lehet egészen korrekt, ha csak azon pontokra kell szoritkoznom, a melyek a „Debreczeni Protestáns Lap“ folyó évi 7-dik számában megjelentek. — Lássuk tehát e pontokat egyenkint, s szóljunk sine ira et studio.

Az első pontban kifejezett azon óhaj, mely azt akarja, hogy ezentul az esperes és segédgondnok, azon testület gyűlése előtt tegye le a hivatali esküt, mely őket megválasz-

totta: a milyen ártatlan, épen olyan könnyen megadható volna. Valóban ez csakis logikus eljárás lenne! Ha a superintendentialis némely tisztviselők az egyházkerületi gyűlés színe előtt teszik le hivatali esküjüket, miért ne volna ez következetesen megengedhető az egyházmegye két legfőbb tisztviselőjére nézve is?!

A második pont, mely azt javallja, hogy az egyházkerületi elnökség semmi olyan ügyben hivatalos intézkedést ne tegyen, melyben előbb az egyházmegye mint első forum ítéletet nem hozott, oly követelmény melyet tagadásba nem vehet senki sem. De hát nem így volt-e ez mindig? Én nem ismerem a régi kort s az abban talán elkövetett abusust; de a jelenből igenis tudom, hogy a mostani derék püspökünk soha nem élt vissza hivatali hatalmával e tekintetben; s hogyha mégis talán olykor-olykor történt oly lépés, mely az egyházmegye némely tagjainál visszatetszést szült, az bizonyára nem az egyházkerületi elnökség hibája volt, hanem azoknak helytelen eljárása, a kik püspökünket alólról, az egyházmegyéről tévesen informáltak.

A harmadik pont már az, a melyet komolyabban figyelembe kell vennünk; s itt már én részemről nem elégedném meg egyedül azzal, hogy a főiskolai tanárválasztások alkalmával, mikor arról van szó, hogy a város, vagy egyház által fentartott tanári székeket töltik be, az illető hatóság képviselői, a választási jogot, az egyházkerület képviselőivel egyenlő számban gyakorolják: — hanem megkövetelném azt is, hogy az egyházi hatóság a maga tanárválasztó küldöttségét soha meg ne alkossa másként, mint ad hoc arra az egy esetre, a midőn épen választani kell; és pedig csak is a választás napján kevéssel annak meg kezdése előtt, a mint ez eljárást nagyon helyesen az egyházkerület gyakorolni szokta.

Oly jogos követelés lenne ez, mely előtt meg nem hajolni a legnagyobb mérvű igazságtalanság lenne.

Mit tesz most a debreczeni egyháztanács a tanárválasztásoknál? Megalkotja a maga kebeléből három évre a maga választó küldöttségét. S mit tapasztalunk? Azt, hogy az aspiransok jól tudván kiket kell megnyerni, előre elkápsálják, vagy angagiroztatják a szavazatokat. Ugy hogy itt igazolva találjuk már ama magyar példaszót: „Kaparj kurta, neked is lesz!“ S ha valaki talán későn zörget, annak már meg nem nyitthatik.

A negyedik pont olyan, a mi a memorandumból elmaradhatott volna, sőt annak el is kellett volna maradni. Szomorú dolog az, midőn így pelengérre állítunk egy derék,

képzett s teljes odaadással szakjának élő tanárt. Prostituíálni egy kitünő szakférfit saját tanítványai, hallgatói előtt nyilvánosan, ez eljárás a milyen lelketlen, épen olyan igazságtalan. Nem a baráti érzelem késztet arra, hogy ez eljárás ellen hírlapilag tiltakozzam, hanem az igazság iránti önzetlen szeretet!

De hát miért akarják a memorandum szerzői a szakképzett tanárt, ki mindnyájunknak köztudomásával több esztendei külföldön léte alatt, folytonosan a tanszékéhez tartozó tudományokat mivelte, minden áron más tanszékre transferálni? Talán nem képez jó egyházi szónokokat? Hisz ezt még nem tudhatjuk ily rövid idő alatt. — De meg hiába is volna annak a gyakorlati lelkészet tanárának akár mily jeles szónoki talentuma, ez biz az olyan theologust, kinek nincs meg a szónoklathoz adott tehetsége, nincsen meg hajlama, soha se fogná kitünő szónokká képezni rövid két év lefolyása alatt!

De tegyük fel azt, hogy az az állítás nem helyes, hogy miként a jó költő, úgy az orátor is non fit, sed nascitur: bizony, hogy mégis kitünő orátorra legyen valaki, ahoz hosszú évek gyakorlata szükséges. Spurgeon a világ legjelesebb és legtermékenyebb szónoka, nem a bristoli baptista seminariumban képződött olyan bámult orátorra! Mi, a kik olyan nagyon szeretünk a külföldi theologiai tanintézetekre hivatkozni, azt láthatjuk, hogy azok a praktika theologia katedrának betöltésénél, nem azt nézik, hogy valjon az illető jelölt ügyes deklamátor-e, hány méter magasságu, bir e imponáló külsővel? hanem igenis nézik azt: érti-e kellőleg szakját, ismeretes-e a belmisszió egész lényegével stb. s nem tévedek, ha kategorice állítom, hogy mind e kellékek, a debreczeni főiskolának praktika theologia tanszékén működő fiatal tanáránál kitünő mérvben felfalálhatók. — Több évi külföldön létem alatt sok olyan theologiai tanárt hallgattam, kik a praktikumokat adták elő; de a már említett Spurgeont kivéve, egy sem ütötte meg közülök a szónoki képességnek még csak közészerü mértékét sem. A derék Palmer Tübingában úgy szónokolt a városi híres templomban, mintha csak akár egy egyszerű falusi levitát látnánk idehaza a szószéken! Miért mégis, hogy azoknál sokkal erősebb és áldásosabb az egyházi élet? Azért, mert ők nem a külső formákon kapkodnak, de a lényegét nézik; nem ügyes színészi szónokokat akarnak, de képzett, hivatásuknak élő, az egyházi életet nem csak felületesen ismerő, hanem azt ápolni s fejleszteni biró lelkészeket.

Az ötödik pont azt akarja, hogy a főiskola gazdasági ügyeit $\frac{2}{3}$ részben az egyházkerületi gyűlés választottjai, s $\frac{1}{3}$ részben pedig a debreczeni egyház megbízottjai és a főiskolai hatóság kezeljék. Ha a tanárválasztásoknál az egyenlőség elvét követeli s akarja megvalósíttatni a memorandum; miért nem követi az egyenlőségnek ama hangoztatott elvét itt is? Miért akar a debreczeni egyháznak és főiskolának e téren kevesebb befolyást engedni, mint az egyházkerületnek?

Én e pont helyett a következő indítványt terjesztettem volna elő a memorandumban:

Bármilyen számmal is legyenek képviselve az egyházkerület és a debreczeni egyház a főiskola gazdasági ügyeit kezelő választmányban, elváratik, hogy az a főiskola bevételeiről és kiadásairól, évről-évre kimerítő jelentést nyújtson be az egyházkerületi gyűlés elé, s e számadás annak jegyző-

könyveiben mindig közzétéssék. Bizonyára nem én vagyok az első és egyedüli, ki ezt óhajtaná. A tiszántuli egyházkerület összes egyházai méltán és jogosan megvárhatják azt, hogy szemök fénye s szivök tárgyáról, a debreczeni főiskola anyagi ügyeiről, minden évben hü képet láthassanak. Egyszer ugyan, az 1881-dik évben olvastunk eféle jelentést a jegyzőkönyvben az alapítványok állásáról; de a mult évben már ez is elmaradt.

A mi azon indítványt illeti, hogy a debreczeni egyház mind szellemi, mind pedig anyagi erejének értékét és érdekét tekintve, ruháztassék fel külön egyházmegyei hatósági jogkörrel, — ennek a szükségességét nem tudom átlátni; ha csak az nem volt a memorandum szerzőinek czélja s intentiója, hogy a híres debreczeni egyházat valami vidéki szerény falucskában lakó esperes ne igazgassa, bármilyen derék ember is legyen az a gáton! De hát eddig sem volt ez meg. A fényes multu debreczeni egyháznak mindig kiváltságos helyzete volt az egyházmegyével szemben. Tudjuk, hogy még a papválasztásokat is ez egyházban nem az esperes, hanem mindig a püspök rendelte el. — Ha már csakugyan egészen kiakarja a memorandum az egyházmegye fenhatósági jogköre alól vonni a debreczeni egyházat, én nem alakítanám külön egyházmegyévé, hanem püspöki visitatio és felügyelet alatt álló egyházzá, a mint ez némely tekintélyesebb erdélyi egyháznál is gyakorlatban van.

A debreczeni egyház főgondnokától ezt a kiváltságos jogot soha nem venném el. Történelmi multban gyökerezik az. Miért bántana ennek gyakorlása bennünket? Annak a derék egyháznak, mely oly sok áldozatot rakott le századokon keresztül a főiskola oltárára, a gondnoka megérdemli ezt a szép és diszes privilegiumot.

Az utolsó pontban kifejezett azon óhaj, hogy az egyházkerületi pénztárnokság, ezenül az egyes egyházak szavazatának többsége által töltessék be, nem tartom valami oly fontos dolognak, hogy ezért az egyes egyházakat is meg kelljen szavaztatni, nem, már csak a szavazások hosszadalmasságára való tekintetből sem. Arról az egyházkerületről, mint erkölcsi testületről, fel kell tennünk, hogy mély belátásánál fogva mindig olyan egyént tisztel meg e hivatallal, ki teljesen érdemes és méltó lesz arra. Ez az érdem pedig nincs a jövedelemhez köttetve. Megeshetik, hogy egy anyagi biztosítékkal épen nem biró lelkész, jobban beválik oda, mint sok más olyan, ki busásan garantiát nyujthatna anyagilag. Több én előttem az erkölcsi biztosíték a világ minden pénzénél. Vagy ha talán attól félünk, hogy visszaélés követhetik el: ott van az ellenőrzés. Kéressék fel az egyházkerület, hogy erről is adjon évenként számadást jegyzőkönyveiben, mint ez más superintendentiánál, p. o. a pesti, vagy dunamellékinél divó szokás.

Ime itt a kilencz pont! Szivem szerint, elfogultság, vagy roszakarat kizárásával szóltam ahoz. Szabad legyen már most nekem ahoz egy tizediket is csatolnom. Így legalább kerek lesz a szám, s jobban is hangzik az!

Nem új dolgot mondok én itten el. Azok az atyafiak, kik a legközelebbi lelkészfelavatáson megjelentek, tanui voltak már felszólalásomnak s többen helyeslék is azt. Felkértem a szatmári egyházmegye igen derék esperesét, hogy kérelmünket a zsinaton hozza szóba, mi azonban elmaradt. Természetesen legczélhoz vezetőbb ut lett volna oda nekünk

is egy csattanós memorandumot benyújtani, mi azonban nem törtévé meg, szabad legyen azt itt elmondani. — Indítványom az, hogy a lelkészfelavatás tétessék át ezentul az egyes egyházmegyékre. Nem új és ismeretlen dolog ez. Ha nem tévedek, még a 17-dik században is az egyes egyházmegyék jogköréhez tartozott az, hogy ordinálta a tiszteletes atyafiakat. Indokaim már a következők lennének. Először is a dolognak erkölcsi oldalát veszem. Elmegyünk nagy apparátussal a felavatásra, gyülekezetünk hallja is ezt; de fogalma sincs arról, hogy mi hát az tulajdonképen? S bátor vagyok kérdeni, hogy nem több erkölcsi nyereség lenne-e ez ünnepélyes aktusból akkor, ha a megválasztott lelkész, az egyházmegye esperese, vagy megbízottja s a szomszéd lelkészek jelenléte mellett vezetettnek be hivatalába, s esküdnék ott fel egész ünnepélyességgel Isten igéjének hirdetésére? Bizony mondom, hogy e jelenetet soha se feledné el az a község; s hitbéli buzgósága, lelkipásztora iránti tisztelete is növekednék általa! de van a dolognak egy másik oldala is, és ez az anyagi kérdés, melyet hasonlókép lehetetlen figyelembe nem vennünk. Ki fogja tagadja, hogy az ifju lelkésznek nagyot üt különben is lapos tárczáján az, hogy háromszor fel kell neki mennie Debreczenbe a messze Bánátról is?! Honnan fedezzék e költséget? Talán a sovány kápláni jövedelemből? Vagy az első pár évi rendes lelkészi fizetésből, — melynek fele vagy az özvegyé, vagy pedig a gyámintézeté? Vagy pedig mondassék ki tehát egyházkerületi határozat által, hogy ha a felavatás tovább is jelenlegi stadiumában marad, viselje a felavatandónak felmerülő kiadásait saját egyháza, vagy pedig adassék meg a lelkészfelavatási jog az egyes egyházmegyéknek.

Ez indítvány már az, melyet én a krassóvidéki pontokkal együtt, nyilvánosan e lap keretén belől is ismertetni jónak véltem.

Az könnyen megtörténhetik, hogy az én óhajom is tulozs hogy talán lesznek olyanok, kiknél visszatetszést szülhet az; de arról biztosíthatok bárkit is, hogy belőlem nem opponálási viszketegség, hanem egyedül és kizárólag az ügy iránti meleg érdekeltség szólt.

Azon édes reményben, hogy nagytiszteletü szerkesztő ur ismert pártatlanságánál fogva, ez igénytelen soroknak becses lapjában helyt fog adni, mostan bezárom azokat. — *Dixi et salvavi animam meam!*

Márk Ferencz,
ref. lelkész.

Haladás a theológiában.

(Folytatás.)

A keresztyén theológiát mindazonáltal méltán nevezik tudománynak, bár ezen szónak értelmét a tárgy természete is korlátozza. A tudomány Van Oosterzee szerint jó alapokon nyugvó és jól berendezett ismeret. Világos dolog, hogy Istennek bizonyágtétele, az ő igéjének minden tanítása mellett a legszilárdabb alap, melyre valamely ismeretet alapítani lehet. Az igének minden különös nyilatkozatai azonfelül osztályokba sorozandók, kölcsönös elemeik egymás mellé s más velük rokon emberi ismeretek mellé állítandók. — Még a legkevésbé kijelentett mysteriumok is a

kijelentett igazság teljes rendszerében foglalnak helyet, az egyetemes igazság mindinkább táguló körének horizonán belül, vagy horizoná fölött. E mellett a kijelentett tan e jól rendezett rendszerének elemei, exegetikai munka által állapítatnak meg, melynek gyökere a történelemben van s viszonyban áll a tudományok egész encyklopaediájával. Azt állítjuk tehát teljes határozottsággal, hogy a theologia, mint olyan tudomány, mely a szentírásban tanított dogmatikai rendszerhez van köttetve, mely Isten népe gyakorlati élő hitének alapja, bár valódi, mégis nem végtelenül haladó tudomány.

És most következik a második kérdés: megengedve, hogy a keresztyén kijelentés lényeges tanai elejétől fogva oly ismeretesek voltak, hogy egyéni esetekben el lehetett velük érni azon gyakorlati czélt, mely végett kijelentettek; elismerve, hogy azok Isten közvetlen bizonyágtételén s nem az emberi ész következtetésein alapulnak és hogy oly mysteriumokat foglalnak magukba, melyeket emberi értelem e földi életben soha fel nem foghat: mindazonáltal nem tapasztaltuk-e kezdettől fogva és nem remélhetjük-e mind a végezetig, hogy az egyház egymásután jövő korszakai folyamán folytonos haladásában, mind tökéletesebben értette meg a szentirati tanításnak pontos jelentését, kölcsönös összeköttetését, gazdag teljességét úgy egészében tekintve, mint külön tárgyaira is tekintettel?

Hogy erre megfelelhessünk, természetesen megengedjük, hogy ilyen haladás nagyon szemmel látható volt az egyház mult történetének bizonyos korszakaiban és hogy annak lehetőségét a jövőben absolute kétségbe vonni nem lehet. A theológiának egész története ezen igazság mellett szól. A konservatív theologusok által ezen vitában elfoglalt állás már az, hogy a keresztyén hitrendszernek egyes tanai a mai kort régen megelőzőleg, mikor vita alatt állottak, elérték azon végleges formájukat, melyen túl ez életben már lényeges változást nem lehet náluk észszerűleg várni. — Jeleznünk kell itt azon különbséget, melyet mi a theologia épületének fejlődése s a theologiai előadás haladása között teszünk. Az első a különböző tanok anyagára és egymáshoz való viszonyára, a második pedig főként azon formára vonatkozik, melyben e tanok előadatnak. Okos ember természetesen nem állithatja, hogy a keresztyén tannak bármily létező formulája, vagy bármely theologiai rendszer javítás alá vethető ne volna. Nem is esünk kétségbe semmi nemü haladás fölött, mely a részletekre vonatkozik, mely a keresztyén tan meghatározásában, apróságokra is kiterjed s tökéletesedhetik szerintünk azon rendszer formája is, mely az egyes keresztyén tanokat felöleli. De azt állítjuk, hogy a theoriákat nem szabad összetéveszteni a tanokkal, sem a theologiai rendszereket a közhitvallásokkal, a konfessiókkal. A theologusok spekulatív saját hitvallásaikon mindig tul mennek s ők gyakran olyan tendenciával beszélnek és irnak, mintha többet tudnának annál, mint a mit Isten kijelentett. Mi azt valljuk ezen cikkünkben, hogy a keresztyén tanok nagy tömege, a mint azokat a multnak vitái megállapították s a lelkileg élő és a biblia után induló egyház hitelesítette, s a mi jelenleg az evangyéliomi keresztyénség közhitét alkotja, sem új tanok helyettesítése, sem lényeges módosítások által nem változtatható mindaddig, míg Krisztus második eljövételének ideje meg nem érkezik. Saját szavaink értelmében örömmel magunkéivá teszszük Newman

Smyth-nek, ezen evangyéliomi érzelműs a theologia haladásának elvét valló férfiúnak következő szavait: „A keresztyénség csodálatos erőt fejtett ki saját kérgeinek lehányásában (melyekkel a nem bibliai értelmű rationalizáló dogmatikusok borították el). E kérgek már hullanak lefelé. Az eredeti keresztyén hit nem foszladozik szerteszét s nem is kell félni, hogy valaha elsepertetnék. A között, a mint ő mondja ezt s a mint mi idézzük, inkább csak hangsúlyozásbeli különbség van. Ő a „kérges“ lehányását hangsúlyozza, mi pedig „az eredeti keresztyén hit“ szét nem foszlására helyezük a hangsúlyt, mely alatt szerintünk az evangyéliomi tan testét kell érteni.

(Folyt. köv.)

Csiky Lajos.

Az ugynevezett konfirmáció történeti fejlődése és jelentősége.

(Folytatás.)

II. A görög-keleti egyházban.

A görög-keleti egyház küldöttjei az 1439. évi florenzi zsinaton fogadták el a konfirmációt sacramentum gyanánt. Az ide vonatkozó részletekről felvilágosítást nyújt a confessio orthodoxa. A tanra, végrehajtási módra, sőt még a szertartás eredetére nézve is azonban, lényeges eltérések vannak a r. kath. és gör. keleti egyház theologusai közt. Cyrillus Lucaris határozottan tagadja, hogy a konfirmáció alapját a sz. írásból kilehetne mutatni; de egyháza álláspontjának védelmére hivatkozik a hagyományokra. A kiszolgáltatás közvetlenül a keresztség után és pedig bármely pap vagy diakon által történik, azonban mindig a kéz företételnek mellőzésével. A r. kath. egyháztól elfogadta ugyan a keleti egyház a konfirmációnak δευτερον μυστηριον elnevezését, mindamellett azt csak úgy tekinti, mint a keresztség kiegészítő részét. Bővebben tájékoztat e részben Dalläus 1659-ben Genfben megjelent „de confirmatione et extrema unctione“ című munkájában. A vegyítetlen, de szintén a püspök által zöldcsötörtök napján szentelt olajjal nemcsak a homlok, hanem a szemek, orrlyukak, fülek, száj, mell, kezek és lábak is megkenetnek, e szavak kíséretében *σφράγις δωρεας πνευματος αγιου Αμην*. Gyakran használtatik ez a formula is: „chrismate sancto, suavitate odoris Christi, signaculo verae fidei, complemento doni spiritus sancti signetur N. N. + in nomine Patris, Amen; + in nomine Filii, Amen; + in nomine Spiritus sancti, in vitam aeternam vagy saeculorum. Amen.“ (E tekintetben sok érdekes adattal szolgál Assemannus Cod. Liturg. L. III.) Erre a lelkész a keresztapával, ki a gyermeket karján tartja, a keresztyéni öröm és lelki szabadság kifejezéseül körben jár, háromszoros hallelujah-t mond Gal. 3, 27 kíséretében, mire a 27. zsolt. 1. verse énekeltetik, a szertartás Róm. 6, 3—11. és Máté 28, 16—20. felolvasásával véget ér. Összehasonlítandó: King „die Gebräuche und Ceremonien der griech. Kirche in Ruszland, Riga 1773.“ és más több mű.

A görög-keleti egyház tana szerint — és itt meg ez a lényeg — a konfirmáció következtében a megkeresztelt egyén részesül a szent lélek ajándékaiban, erősbül a Krisz-

tusban való hitben s tökéletesbül az isteni kegyelemben. Tehát a konfirmációnak itt is, különös üdvhatály és erő tulajdonittatik.

III. A lutheri egyházban.

A reformátorok általában mindenféle római tévelygés és balhiedelmek ellen kikeltek s ezek közt a konfirmáció intézményét is megtámadták, mint olyat, melylyel sok ferdetan és babonás hit volt egybekötve. A lutheri egyház reformátorainak nyilatkozatai, symbolicus könyveinek határozományai, nyílt hitvitáinak jelentőségteljes folyama, a lutheri fejedelmek ez érdemben tett több izbeni intézkedései s végül egyes nagy tudományu theologusainak elméletei, meg fognak győzni bennünket arról, miként fejlődött és alakult ez egyházi intézmény a lutheránus keresztyén egyházban.

Luther csodálkozását fejezi ki a fölött, hogy a r. katholicusok a kéz företételéből — melyről az írásban szó van — a konfirmáció sákramentomát alkották. „Ha mind az — ugymond — sákramentom, a mit a tizenkét apostol cselekedett, miért nem alkottak sákramentomot az igehirdetésből? Adná Isten, hogy mai nap is oly nemű kéz företételről lehetne szó, mint az apostolok idejében! azt bizton elnevezhetnők sákramentomnak. Keresztyéni elv szerint a sákramentomok Istentől szerezettek. De hogy a bérmálást ezek közé soroljuk, arra nézve nincs semmi alap. Mert bármely sákramentom szereztetéséhez első helyen is szükséges az isteni üdvigéret szava, mely által a hit erősbül. Ugyde sehol sem olvassuk, hogy Krisztus a bérmálásról bármi üdvigéretet tett volna, pedig ő sokakra vetette kezeit. Nagyon is elegendő tehát, ha a konfirmációt vagyis bérmálást oly czeremóniának tartjuk, mint azon többieket, melyek szentelt olaj és víz közvetítésével hajtának végre.“ A házasságról irt művében még határozottabban nyilatkozik: „Különösen kerül a konfirmáció majomjátékát, mely valóságos hazug koholmány. A püspökök gyalázzák a mi Istenünket, midőn azt állítják, hogy ez Istentől eredett szentség, holott pedig emberi találmány. Különösen kerülendő a püspökbálványok e hazugságteljes szemfényvesztése, a bérmálás, melynek semmi alapja nincs a bibliában; a püspökök csak hazugsággal áztatják az embereket, tanítván, hogy abban kegyelem és erő közöltetik. Ez nem egyéb, mint szörnyszülött stb.“

A szelid Melanchton több rendbeli nyilatkozatai közül e helyen Loci theologici művéből csak ez egy passust idézzük: „Ritus confirmationis, quem retinent episcopi, est prorsus otiosa ceremonia. Utile autem esset explorationem et professionem doctrinae fieri et publicam precationem pro piis, nec ea precatio esset inanis.“

A lutheri confessiók, több kevesebb határozottsággal szintén ily értelemben nyilatkoznak a konfirmációról. Az augustana confessio 13. cikke, a r. kath. egyház fölösleges öt sákramentomát általában elveti. Az Apologia 7. fejezete a konfirmációt a czeremóniák közé, a schmalkaldi cikkek szerzője pedig a harangkeresztelés és más ilyes szemfényvesztés kategóriájába sorozza.

(Folyt. köv.)

Rövid elmélkedés,

melyet alkalmoszerűnek tartok most, midőn az egyházkerületi és egyházmegyei hivatalok az egyes egyházközségek presbyteriumainak szavazatai által töltetnek be.

Február hó 18-án tartottam azt a presbyteri gyűlést, melyen 18 egyházkerületi s 6 egyházmegyei hivatal betöltéséhez kellett a presbyteriumnak szavazatával járulni. Szavazni kellett: püspök, egyházkerületi főgondnok, 4 egyházkerületi jegyző, 12 egyházkerületi tanácsbíró, esperes, egyházmegyei gondnok és 4 egyházmegyei jegyzőre.

Ágyán 16 presbyter van a tanítón kívül, mind a 16 presbyter irni s olvasni tudó értelmes férfi ugyan, de mind egyszerű földmives, kiknek ismeret és látköre nagyon is szűknek mondható.

Mikor tudattam a presbyterekkel összejevetelünk czélját; mikor megértették, hogy most 24 egyházkerületi s egyházmegyei hivatal betöltéséhez kell szavazataikkal járulniok: felállt azonnal egy a bátrabbak s értelmesebbek közül s így nyilatkozott: „tiszteletes ur kérem, lehetlent kér tőlünk, mikor a megnevezett hivatalok betöltéséhez a mi szavazatunkat kéri, mert mi képtelenek vagyunk 24 olyan férfit csak megnevezni is, kik ama nagyfontosságú hivatalokat betölthetik.“ — Ez őszinte nyilatkozatra nem késtem megvallani, hogy én magam is nagy feladatnak, majdnem lehetetlennek tartom ama hivatalok mindegyikére, olyan férfit ajánlani, a kit igazán ismerem s így jó lelkiismerettel ajánlhatok.

Azzal tisztában voltam, hogy az eddig is létezett hivatalok betöltése alkalmából, azokra kell a presbyteriumnak szavaznia, a kik azokat jelenleg viselik. Hiszen nincs közöttük egy is, a ki a legnagyobb odaadással s szakismerettel ne töltené be hivatalát; hiszen nincs ezek között egyetlen egy sem, a ki azért mondott volna le, mert nem bírja vagy nem akarja immár hivatalát viselni; hiszen csak azért mondottak le egyházkerületi s egyházmegyei hivatalnokaink, mert az egyházi törvény értelmében le kellett mondaniok. Miért választanánk tehát ezek helyett másokat? nem is választottunk. E tekintetben tehát hamar átestünk a szavazáson. Hanem mikor az egyházkerületi tanácsbírákra kellett szavazni: nem csak a presbyterek érezték, mélyen éreztem magam is, hogy itt majdnem megoldhatlan feladat áll előttünk. — Hat egyházi férfit nem volt ugyan nagyon nehéz megnevezni olyat, a kiket jó lelkiismerettel ajánlhattam, de ugyancsak hat világi férfit is ajánlani, — ez már, megvallom — küzdelembe, nagy lelki tusakodásba került nekem. Végre azonban az egyházi névtár segítségével meg lett oldva ez a nehéz feladat is. Jól-e vagy rosszul? az idő fogja majd megmutatni!

Állapodjunk meg itt s engedje meg a tisztelt olvasó, hogy közöljem e szavazás alkalmával felmerült gondolataimat.

Nincs olyan egyházkerület, melyben az egyházközségek $\frac{3}{4}$ része olyan ne volna mint Ágya, — a tekintetben t. i., hogy presbyteriuma egyszerű földmives férfiaktól áll. Ha tehát püspökre, egyházkerületi főgondnokra, jegyzőkre s tanácsbírákra kell szavazni: egyházközségeink $\frac{3}{4}$ része úgy szavaz mint Ágya, t. i. úgy, hogy a lelkész által ajánlott férfiakra adja szavazatát. Be kell tehát tettetés és képmutatás nélkül vallanunk, hogy az említett hivatalokat $\frac{3}{4}$

részben a lelkészek töltik be s egyáltalában nem a presbyterium. Sőt azt sem szabad tagadnunk, hogy ama hivatalok betöltése alkalmával küzd és haboz a lelkészek $\frac{3}{4}$ része a miatt, hogy nem tudja kit kelljen szavazásra ajánlania.

Nem így áll a dolog az esperes, egyházmegyei gondnok és tanácsbírák választása alkalmával. Itt már a legegyszerűbb földmives presbyter is ismerhet, a nevezett hivatalok betöltésére alkalmas lelkészeket s világi férfiakat. Vagy legalább az mindenestre áll, hogy a presbyterium elnöke habozás és minden önmagávali tusakodás nélkül ajánlhat férfiakat ama hivatalokra.

Az én szerény véleményem s erős meggyőződésem tehát az, hogy a presbyteriumnak csak az esperes, egyházmegyei gondnok s tanácsbírák választásánál kellene közvetlenül befolyást engedni. Az egyházmegyei jegyzőket válassza az egyházmegyei közgyűlés. A püspököt, egyházkerületi főgondnokot, jegyzőket s tanácsbírókat válassza mindenkor az egyházkerületi közgyűlés. Ez válassza a konventi képviselőket is.

Nem ismerhetem el, hogy az ily módon megejtett választások által az egyes egyházközségek presbyteriumainak autonómiánk által kimért jog- és hatásköre, csak egy vonalnyival is kisebbittetik. Hiszen a presbyterium választja az egyházkerületi hivatalnokok választóit. Hogyan lehet tehát azt állítani, hogy az ezen választók által választottak nem választottai az egyes egyházközségek presbyteriumainak? Ezt én nem értem!

De azt nagyon is értem, hogy az a jog- és hatáskör, melyen belől az egyes egyházközségek presbyteriumai működnek, oly széles és nagy kiterjedésű, hogy azt lelkiismeretesen nem töltheti be nem csak az az egyszerű földmives presbyter, de nem töltheti azt be mindig, önmagávali erős tusakodás nélkül, maga a presbyterium elnöke, az illető lelkész sem. Én ezt magamról őszintén bevallom s azon kisebb falusi lelkésztársaimról, kik ezt nem akarják bevallani, határozottan állítom, hogy hiányzik náluk ama két igen szép lelkészi erény, az őszinteség és igazságszeretet. Dixi et salvavi animam meam!!

Ágya, 1883. február 20.

Nagy Sándor,
ref. lelkész.

Az egyházak klassificatiója s a lelkészek qualificatiója kérdéséhez.

Miután a fentirt czimben foglalt kérdés nyilvános felvetése által alkalom lett szolgáltatva e lapok terén azon aggodalmak és balvélemények tisztázására, melyek az új lelkészválasztási törvényt illetőleg nemcsak eddig, de még most annak életbeléptetése küszöbén is igen sok helyen fölmerülnek s különösen magán körökben szerte vitattatnak: én annál inkább kötelességemnek tartom e kérdéshez hozzászólni, mert talán az én e tárgyban írott igénytelen cikkeim is némi alapot nyújtottak — bár akaratlanul — amaz aggodalmak és balfogalmak terjedéséhez.

Hogy legelől kezdjem: a mint tudjuk már maga a „pályázat“ szó, a concurrentia visszatetszést szült sok tekintetben, mert mint egyházszervezetünkben egészen új, soha nem létezett dolog tekintetett s a netalán jobb sorsra

törekvő, jövedelmesebb egyházba pályázni kívánó rendes lelkészekre nézve bizonyos kellemetlen következményekkel hozatott kapcsolatba. — Pedig a ki a korlátlan szabad választás előtti időkre még emlékezik, az előtt ez nem épen új dolog, mert hiszen midőn a kisebb egyházakban szolgáló lelkészek, a canonica visitatio alkalmával feltételesen és jó remény fejében saját egyházuk presbyteriuma jelenlétében magukat változásba tették s kérték előmozdításukat: vajjon mi volt ez egyéb, mint pályázat, concurrentia egy netalán üresedésbe jövő jobb egyházba? És ha a lelkészét igazán szerető, vele békében élő egyház ezért akkor nem haragudott meg lelkészére, hanem legfelebb is csak fájalta annak távozását, s mint példából tudom, a jobb jövedelmű egyházba csakugyan eltávozott lelkészt, még azután is, midőn ismét üresedésbe jött, több ízben megtisztelte meghívásával: valóban nem látom át, hogy miféle kellemetlenség következhetnék be most gyülekezet és lelkész közt akár a concurrentia miatt, akár abban az esetben, ha egymást szeretik, akár abban, ha egymástól megszabadulni igyekeznek? holott a lelkész nem is köteles az új törvény értelmében változási szándékát saját gyülekezete előtt előre kijelenteni.

Sokkal nagyobb aggályt okozott azonban az új lelkészválasztási törvény alkalmából, némelyeknél az a kérdés, mely e lapok f. é. 4-dik számában egy névtelen cikkiró által felvetetett, t. i. az egyházak klasszificációjának s a lelkészek qualificációjának kérdése, különösen pedig e kérdésnek utórésze. — Hogy az egyházak osztályozása „nem nehéz“ dolog, ebben minden aggódók egyetértének, — csak a lelkészek osztályozását, minősítésüket látják egyfelől kivihetetlennek, másfelől — ha kivihető volna is — oly eljárásnak, mely sok lelkészt „nem csak igazságtalanul, hanem ok nélkül is“ megbélyegezné, a mennyiben a legtöbb lelkész egy helyben marad és nem is kíván változni. Persze, hogy a kik a dolgot úgy értették, hogy majd rubrikába szednek minket lelkészeket s valami lajstrom félében ki fogják mutatni, hogy ki köztünk az első és ki az utolsó, holott a szolgálatra nézve egyenlők és az Urban testvérek vagyunk, — azoknak teljes igazuk van, — ilyen klasszificáció vagy qualificáció kivihetetlen és a mellett merőben szükségtelen. — De hát ki is szólott valaha ilyenről, vagy kinek agyában fordulhatott volna meg komolyan eféle gondolat? Ki beszélt valaha a lelkészek osztályozásáról, rubrikába vételéről? — Én legalább nem, sőt mást sem tudok, hogy ilyes valamit mondott volna valaki azok közül, kik az új lelkészválasztási törvényt pártolák. Vajon lehet-e csak feltenni is, hogy azok, kik az új választási törvény által főképp a rendes lelkészek előmenetelének akartak utat nyitni: ezt azoknak, vagy azok egy részének „megalázása“ által kívánták volna elérni?

Ha tehát csakugyan vannak, kik a törvényt úgy értelmezik, „hogy akadnának oly bátor férfiak, kik lelkiismeretük megsértése nélkül elmernék foglalni a bírószekeket a törvény §-ain nyomán lelkésztársaik fejére ráolvasnák és rátennék a glóriát vagy anathemát“: az ily értelmet nem azok hozzák ki azon törvényből, kik annak létrejöttéhez hozzájárultak, hanem azok, kik annak ellenesei voltak: kik e törvényt csak felületesen itélik meg, s szeretnek alapnél-

küli rémképeket alkotni maguknak. Mert az már egyszer világos, hogy az új lelkészválasztási törvényből ily értelmet kieroszakolni nem lehet. Mit is mond csak annak a törvénynek idevonatkozó pontja? (187. §.) „az egyházak a papi jövedelem arányában 4 osztályba sorozandók, a lelkészeknek és segédlelkészeknek a fentebb említett minősítvény szerint (186. §.) pályázati képességek megállapítandó.“ Tehát egy szó sincs itt arról, hogy valamint az egyházak, úgy a lelkészek is 4 osztályba soroztassanak, hanem arról van szó, hogy „a pályázati képesség megállapíttassék,“ vagyis megállapíttassék azon mérték, a melyet kell minden egyes lelkészi hivatal betöltésénél azokra alkalmazni, kik azt elnyerni óhajtják. Osztályozni a lelkészeket és osztályozni a pályázati képességet, vagy a qualificatiót megállapítani: ez két különböző dolog; — míg az első a lehetetlenséggel nem csak határos, de merőben kivihetetlen; — addig a másik igen könnyen kivihető, mindenesetre sokkal könnyebben, mint az egyházak osztályozása, a mely — bár nem épen emberi erőt felülhaladó munka, de sok idő kívántatik rá, míg elkészül, míg a qualificatiót egyetlen egy gyűlésen meg lehet állapítani.

Valóban csaknem nevetségessé kezdünk válni, midőn az új lelkészválasztási törvényt mint rémképet állítjuk magunk elé, holott az itt közelünkben, épen tőszomszédságunkban már régóta gyakorlatban van. Mi, kik a lelkészválasztásnak ezt a módját pártoltuk, s azok is, kik ennek törvénynyé alkotásához a zsinaton hozzájárultak, mindig erre az élő példára, Erdélyre hivatkoztunk. — Igaz, hogy ez a kisebb (bár régibb) testvér, talán mert valami jót is lehetett tőle tanulnunk, némelyek előtt — miként hajdan József testvérei előtt — ez időszerint bizonyos guny és irigység tárgya lett, — de hát ha már átvettünk tőle valamit, nézzük meg jól, hogy mit vettünk át, ne gyanusítsuk a bekötött zsákot, hogy talán nagyon is sokat adtunk a drágaság idején érette, hanem nyissuk ki a zsák száját, — hátha az érette fizetett árt is visszaadva benne találjuk.

Az erdélyi egyházkerületben 1876 előtt a qualificáció vagy pályázati képesség akként volt megállapítva, hogy rendes lelkészek kivétel nélkül minden egyházba pályázhattak, a hittant végzett papjelöltek közül azonban már meg volt határozva, hogy egyik vagy másik osztályu egyházba a képzettségnek és készütségnek minő foka kívántatott a pályázhatásra. Ezen szabályzat 1876-ban módosított annyiban, a mennyiben a rendes lelkészeiktől ma már bizonyos szolgálati évek kívántatnak meg arra, hogy alsóbb osztályu egyházakból felsőbb osztályu egyházba pályázhasanak, kivéve ha már mint papjelöltek is bírták a jogosultságot ama felsőbb osztályu egyházakba pályázhatni, mert ez esetben természetesen bármikor — tekintet nélkül szolgálati éveikre — konkurrálhatnak.

Én részemről amaz első qualificatiót bizonyos tekintetből helyesebbnek tartom, — de vegyük bármelyiket, egyik sem lealázása az a lelkészeknek, hanem megvonása a határvonalnak a versenytéren, s valóstítása a régi kánonokban kimondott amaz elvnek, hogy a kik valamely lelkészi állomást elfoglalni akarnak, „sint dignie o loco.“

Ime tehát az új lelkészválasztási törvényben a régi is benne van, mert akkor is qualificáció kívántatott. —

Csak egy nincs benne: az az interimális korlátlan lelkészválasztási szabadság.

Sokat lehetne még e tárgyról beszélni, el lehetne mondani, hogy mily nagy ösztönül szolgálhat e törvény nemcsak a hittanhallgató ifjuság, hanem a már hivatalban levő rendes lelkészek önképzésének s előre törekvésének is, de mindezek a névtelen cikkíró által felvetett kérdéshez nem tartozván: bezárom e sorokat azon nyilatkozattal, hogy míg az új lelkészválasztási törvény alkalmából felmerült aggodalmakat és rémképeket teljességgel nem osztom, addig cikkírónak azon magyarázatára, mely szerint az új törvényt ő is a régi kánonokkal hozza kapcsolatba, minden kifogás nélkül „a ment” mondok.

Nagykárolyi.

Bizottsági javaslat

a nagyszalontai egyházmegyéből, az egyházak osztályozása, lelkészek és segédlelkészek minősítése tárgyában.

Mivel úgy az egyházak osztályozása, mint a lelkészek és segédlelkészekre nézve a minősítés szerinti pályázati képesség megállapítása, az egész magyarországi ref. egyházra szól; tehát mind a kettő, úgy az egyházak osztályba sorozása, mint a lelkészek és segédlelkészekre nézve, a minősítés szerinti pályázati képesség megállapítása, nem egyes egyházmegye viszonyainak, hanem az egész magyarországi ref. egyháznak tekintetbe vételével lesz czélszerűen meghatározandó.

E szerint

1-ső osztályba sorozandók azon egyházak, melyeknek papi jövedelme 1400 frton felül van;

2-dik osztályba azok, melyeknek papi jövedelme 1000 frton felül van;

3-dik osztályba azok, melyeknek papi jövedelme 600 frton felül van;

4-dik osztályba azok, melyeknek papi jövedelme 600 frton alul van.

Egyházmegyénkből tehát

1-ső osztályu egyházak: N. Szalonta és Sarkad, összesen 2;

2-dik osztályu egyházak: Kispereg, Komádi, B. Bőszörmény, összesen 3;

3-dik osztályu egyházak: Gyanta, Kötegyán, Tenke, Geszt, Ugra, Erdőhegy, N. Zerind, F. Gyarmat, Mezőgyán, Mezősass, Okány, Tárkány, Árpád, Arad, Ágya, N. Harsány, Vadász, K. Zsadány, Belényes és Fenes, összesen 20 egyház;

4-dik osztályu egyházak: Ant, Bajj, Erdőgyarak, Homorog, K. Apáti, Szemlak, Pankota, Szentleányfalva, Remete, B. Ujlak, B. Zerind, Tamásda, S. Keresztur, B. Sebes, Sonkolyos, Szakál, M. Gyorok, F. Tóth, összesen 18 egyház.

A lelkészek és segédlelkészek minősítésére nézve főelv, hogy ne az egyének, hanem azoknak pályázati képessége minősítsék, olyan módon, hogy mindenkinek pályázási jogosultságát, a meghatározott pályázati kellemek értelmében, az egyházmegyének lelkészjelölő bizott-

sága állapítsa meg, a hozzá beküldött bizonyítványok alapján.

Ennek előre bocsátása után véleményünk szerint:

1. Bármelyik osztályu egyházba lelkészül, legalább két évi gyakorlat után lehet pályázni; a gyakorlati idő, a lelkészképességi első vizsga, vagy az ideiglenes fakultáció alapján, az alkalmazás napjától számítatik.

2. 4-dik osztályu egyházba pályázhatnak, a lelkészképességi két vizsgát letett segédlelkészek, két évi gyakorlat után.

3. 3-dik osztályu egyházba pályázhatnak: a 4-dik osztályu egyházban 2 évet sikerrel szolgált lelkészek; továbbá a 3 évi gyakorlatot kimutató segédlelkészek; — valamint a kitünő iskolai, 2 lelkészképességi bizonylattal bíró segédlelkészek, 2 évi sikeres gyakorlat után.

4. 2-dik osztályu egyházba pályázhatnak: a 3-dik osztályu egyházban szolgáló lelkészek 2 évi, a 4-dik osztályu egyházban szolgáló lelkészek 4 évi sikeres működés után; valamint a kitünő iskolai és két lelkészképességi bizonylattal bíró segédlelkészek 3 évi sikeres gyakorlat után.

5. 1-ső osztályu egyházba pályázhatnak: a 2-dik és 3-dik osztályu egyházban szolgáló lelkészek öt évi sikeres működés után; valamint a kitünő iskolai és 2 lelkészképességi bizonylattal bíró azon segédlelkészek, kik külföldi egyetemeken járva, ott legalább 2 félévvel hittanszaki vagy bölcsészeti tanfolyam szorgalmas hallgatását igazolják, vagy pedig irodalmilag, theologiai önálló munkásság által nevet szerzetek: 3 évi kitünő sikert mutató szolgálat után.

6. Ugyanazon, vagy alsóbb osztályu egyházba, a rendes lelkészek pályázhatnak.

7. Hittanszaki rendes tanárok, 1 évi kitünő sikert mutató gyakorlat után, — bármelyik osztályu egyházba pályázhatnak.

8. Azon lelkészeknek, kik önálló lelkészségből, a hittanszaki, vagy bölcsészeti tanárságra léptek, — a tanári pályán sikerrel töltött szolgálati éveik: a lelkészi pályán töltöttekkel egyenértékűeknek vétetnek, s pályázati képességük a 2. 3. 4. 5. pont értelmében állapítandó meg.

9. Minden pályázathoz: hittanszaki tanfolyamról szóló iskolai, lelkészképességi 1-ső és 2-dik, továbbá szolgálati bizonyítvány, esetleg külföldi egyetem látogatását igazoló, vagy önálló irodalmi munkásságot feltüntető bizonyítvány csatolandó.

10. A lelkészek szolgálati bizonyítványát az illető esperes állítja ki, — és azon esetben, ha más egyházmegye vagy egyházkerület területére pályáznak: a püspök írja alá; a segédlelkészek szolgálati bizonyítványát pedig, azon lelkész állítja ki, ki mellett az illető segédlelkész szolgált, és az esperes erősíti meg; aláírván azt a püspök is, azon esetben, ha a pályázat más egyházmegye vagy egyházkerület területére szól; a hittanszaki tanárok, lelkészi gyakorlatra vonatkozó szolgálati bizonyítványát, kiállítja azon lelkész, a ki mellett a gyakorlati időt töltötték, — és megerősíti a püspök.

N. Szalontán, 1883. márczius 15.

Szél Kálmán.

Töredék

a magyar ref. ének- és isteni-tisztelet történetéből.

A kereszttség.

Láttuk e t. lapok ez évi 1. 2. számaiban a kereszttség sacramentomának kiszolgáltatását Heltay Gáspár 1559-diki agendája szerint, nézzünk most — ugyanazon korból — egy másikat, melyet kezünkbe ad a reformatio magyar hősei között egyik kimagasló alak „Melius vagy Iház Péter de Horhi döbröcöni szigen kaplan,” ugyan Debreczenben, 1563-ban Török Mihál által nyomtatott Agendájában.

Ezt az Agendát ugyan önálló könyvül nem találhatni, mert Melius válogatott predikációi után, azzal egy kötetben foglaltatik.

Némi kegyeletes reminiscenciaképen, legyen szabad itt megemlítenem, miszerint én gyermekéveimet ugyanott töltöttem, a hel Melius nevedett, az elpusztult Horhi szomszédságában, gyermekkoromban elégszer játszottam ott, s igen jól emlékszem, miszerint neveltetésem helyén Város-Hidvégen (Somogy keleti részén) régi öreg nemes emberek beszéltek, miszerint Horhi, Ketye (melynek roppant tömör csonka tornya most is áll a hidvégi és ádándi határszélen) a rácz-futáskor pusztultak el. Azóta gondolkodván mikor lehetett ez a rácz-futás? ugy tudom meghatározni emlékeimből, akkor, midőn a ráczok, vagy is inkább a Dráván tul lakó népek, égetve, pnsztitva jöttek be a Rákóczi világban, s vak Bottyán őket Kölesdnél (Tolna m.) tökéletesen összetörte, tán 1707. aug. 8 ban, mely harcztot Thaly Kálmán teljes történeti hűséggel irt meg. Tehát nem nagyon régen történt Horhi elpusztulása, innét lehetett, hogy még gyermekkoromban pinzelyukak, házhelyek, sőt a temető is felismerhető volt a hajdani Horhi helyén, egy hepe-hupás domboldalon. Mit tudtam én — mikor ott játszottam, — hogy ki született ott?! Akkor tudtam meg legelőször, mikor édes apám 1848-ban a gyönki gymnasiumba vitt grammatistának, s midőn a hegynek ballagnánk fel, elbeszélte Melius életét, működését, s rámutatott a helyre, a hol született. Azóta többször megfordultam ott, legutóbb 1881 őszén, de már ekkor eltűnt a jól ismert faluhely, az Eszterházy és Batthányi-féle hercegi birtokok bérbe adatván, a semita bérlők felszántaták az eddig birka legelőül használt domboldalt, de még most is kivehető a kisebb-nagyobb mélyedések s domborodásokból a hajdani faluhely, a ki t. i. régebben is ismerős volt a tájon. Neve azonban Horhi ma is.

E kegyeletes kitérés után lássuk a nagy reformátor véleményét s eljárási módját, a kereszttség sacramentomról. Hogy azonban az ő felette hosszadalmas voltával ne fárasszam a kegyes olvasót, kivonatolom röviden, lehetőleg az ő szavai s kifejezéseivel.

A kereszttségnek igaz formája és módja ez: mikor gyereket vagy embert hoznak keresztelni, akár kicsiny, akár nagy, akárminő nemzet, ugy tégy mint János, — lásd meg először a kik jönnek, ha ebek-e a kik szakgatják, szidalmazták, rágják az istenét. — János ezeket mérges kigyó fiainak nevezés s meg nem keresztelte. Ha pogány, kinek sem a Krisztus, sem az ő érdeme, sem szörzése nem kell, mint a pápistáknak; — ha cigán, kívül mutatván magát kereszténynek, de hypocrita: meg ne kereszteld.

Hanem a ki vérszi a Krisztus érdemét, igéjét, szörzését és tudományát, igaz vallást teszen, hogy a Krisztus érdemével megelégszik, nem bizik önérdemében, sem semmi terem-

tett állapotban, hanem az ő igazságát (megigazulását), életét, üdvösségét a Krisztusba hiszi, akármi nemzet: kereszteld meg.

Megértsd, hogy keresztényen ember magzatja-e? Ha pedig pogán, rác, cigán fattyu volna, s meg akar keresztelkedni, s a Krisztus zászlója alatt, a Krisztus fegyverével, a sz. lélek hadnagsága alatt, — a bünt, test, e világ, a pápa-antikrisztus, oláh, pogány, galagolya hite s szerzése ellen akar hadakozni: meg kereszteld.

Egy kannába, korsóba, vagy valami fürdő szerszámba tölts vizet, s vidd a keresztelőköt a gyülekezet helyére a hol prédikálsz, — predicatio után reggel — vagy valamely közönséges helyre válaszs, a község azzal szabad — csak hogy tisztességgel, jó móddal, isteni félelemmel és röttögéssel, — ne bordélyba, pápista templomba, ne fürdő házba vagy korcsmán, — hogy a lelki fürdőt a testivel össze ne elegyítsd, hanem a hova gyűlnek, józanon, könyörgéssel, a hivek gyülekezetébe keresztelj!

Harmad dolgod immár, hogy meghirdesd, hogy a ki keresztelőd hoz, — predicatio után a közönséges helyre hozza, mert a kereszttség is közönséges jegy, a Krisztus is sok népek között keresztelkedett meg.

Azután tartson a minister tanitást a keresztstégről (mely nagy 8-adréttben ötödfél levél), melynek summája ez:

A keresztstég kétféle, belső és külső. A belső = a Krisztus érdeme a mi megigazulásunknak, idvezülésünknek, Isten-nel való megbékélésünknek oka, (Luk. 3. Ezech. 3.) — a külső = a belsőnek, a megigazulás, ujulás, idvezülés, a poenitentia igéje. Használ a keresztstég, ha — mint Isten megáll abban a mit fogadott, ugy — mi is megálljuk, megőrizzük Isten frigyét, új életben élünk.

Első: az Istennek igéje és szörzése.

Második: a viz.

Harmadik: a keresztelő, fürösztő, predikátor, választott személy, nem fita sem baba.

Negyedik: a gyermek. — E négy nélkül nom lehet keresztelni.

Ezenkívül valami vagyon: sózás, szuffálás, hülés, olaj, nyál, korosma, koma, gyertyák, körösztölő kő, babonás komák, hamis pápai ellenmondás; mind ördögtől jött ganéj, méreg, polyva, setétség, bün.

Ezután a gyereket vetkőztesd le, és önts minden testére vizet, és keresztelvén ezt mondjad: „Én téged Pál, Dorkó moslak Atyának, Fiunak és sz. Léleknek nevébe.”

Ezután mondjad: Az Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak Istene a mi urunk Jézus Krisztusnak sz. atyja, áldja meg e gyereket az ő sz. fiáért és az ő szent lelkét adja neki, a kivel tartsa meg az új frigybe, vezesse, pecsételje az örök életre és vigye be az ő országába, legyen kegyelmes atyja, a mit igért teljesítse be az ő fián, mindörökké. Ámen. — Utánna ezt mond:

Ti atyák, anyák, abba neveljétek fel, a mire o gyermek, e jegy által fogadást tett és megesküdt. Gene. 17. Gala. 3. Ezech. 16. — Isteni félelemben, tudományban neveljétek Efe. 6., — a gyermek a sz. háromság nevébe álla a Krisztus zászlója alá, azt jelenté, annak jegyét vette fel, hogy ő hiszen az egy Istenben, a ki atya, fiu, sz. lélek, egy bizony állatu Isten.

Kálmán Farkas.

(Vége köv.)

nagykoru — külön, együtt lakások nem tekintethetvén házas életnek. Jövöre nézve azonban az új presbyterium főfeladatának tartsa, fegyelmi bíróságot alkotni s az ilyenek felett jogérvényes ítéletet hozni. A mit a presbyterium jelen év január havában, a fegyelmi törvények alapján meg is tett s eredménye a szigorú feddésnek az lett, miszerint örömmel tapasztalom, hogy ezen — kis népességű községünkben is annyira elharapódzott erkölcstelen viszonyok — ha egyszerre meg nem szüntenek is, de nagyobbrészt törvényes egybekelés által helyrehoztattak.

Benne lévén már az új törvények mikénti értelmezésében — egyuttal meg nem állhatom, hogy fel ne emlitem azon szinte nem lényegtelen kérdést is: hogy az egyházi szószerkezetben a káté magyaráztassék-e vagy nem?? A zsinati törvények 95. §-a, mely a lelkész hivatalos teendőiről szól, ezt nem említi, minek folytán némelyek teljesen felhagytak vele s a bibliát magyarázzák helyette, mások követik a régi szokást.

Ez is mindenesetre oly kérdés, mely ugy a több oldalú hozzászólást, mint a helyes felvilágosítást sürgősen igényli, nehogy a téves értelmezés, vagy különböző egyéni felfogás folytán, eltérő szokások vétessenek gyakorlatba.

Nánássy Imre, ref. lelkész.

Tanulmány és bírálat.

Eine gute Predigt ist das Höchste,
Wass Jemand geben kann.

Bungener.

E czímet adom annak a cikksorozatnak, melyet az „Evangeliumi Lelkészi Tár“ közleményei felett ezennel megkezdék. Az említett gyakorlati szakközlöny ez idő szerint 4-dik évét futja már; eddig havonként közölt 5–6 egyházi beszédet, most sokkal czélszerűbben évnegyedes füzetekben jelen meg. Már e körülmény lehetővé teszi, hogy inkább hozzászólhasson az ember s ne fussa pályáját, mint ezelőtt, szó nélkül, észrevétlenül. E vállalat, ha jól emlékezem, a „Figyelő“ testvére; ebből vált ki, valószínűleg azért, hogy e folyóirat tudományos értéke egyházi beszédek közrebocsátása miatt ne ócsároltassék s megindult önálló, külön füzetekben azon okból, hogy a „Figyelő“ számára beküldött egyházi beszédek kárba ne vesszenek, hogy evangeliumi szellemű dolgozatok által a szószerkezetnek használjon.

Nekünk — a történelmi részt kivéve — jóformán egyéb egyházirodalmi termékünk sincs, mint prédikációink; de ebből van annyi, hogy ha száz esztendeig nem látna napvilágot avagy csak egy is, nem szorulna idegen segítségre a magyar papság prédikáció dolgában akkor sem. — Ennélfogva, de meg egyéb viszonyainkra tekintettel is egy ilyen prédikáció gyűjtemény szükségessége mellett nagyon kevés érvet lehetne felhozni, ellene pedig annál többet. Jogosult fenállása s méltó a pártolásra csak akkor, ha kitűzött céljának megfelel s lehetőleg kitűnő evangeliumi szellemben készült, mondjuk minta egyházi beszédek közül, a mikor más egyebek közt azon nagy érdeme is meg lesz, hogy jeles egyházi beszéd írókat képezhet, mert erre valóban nem születik senki s leginkább jeles példányok tanulmányozása által válik: a reá fordított időt s papirozt sem érdemli azonban, ha csupán gyarló prédikációink nagy számát szaporítja.

Utarnam? Ismertetésem folyamán ki fog világítani.

Én ugyan még fiatal ember vagyok, különösen a gyakorlati lelkészet terén s asztalfiókomban mindössze egy pár önálló kísérlet hever, melyekre jó ha a kilenczedik év rá fogja censurázni a prematur-t; hanem ez nem tesz semmit s nem akadály arra nézve, hogy mást megbírálhassak. Munkám közben magam is tanulok, más is tanulhat tanulmányomból. Az a jó vagy rossz természetem meg van, hogy igen kevés prédikáció elégit ki, de másrészt nagy igazságot látok Bungener ama szavaiban, melyeket épen irányjelölőül a homlokra felírtam. Ily vezérelvek mellett fogok az „Evangeliumi Lelkészi Tár“ jelen évfolyamának elbírálásához. Nem hagyok említés nélkül egy beszédet sem. Nem fogom per longum et latum dicsérgetni, a melyik vagy a mi valamelyikben jó; — hosszasan vagy röviden bánok el egyikkel másikkal — a talált hiányok és fogyatkozásokhoz, érdemükhöz képest. Jól esik hinned, hogy tárgyilagos, elfogulatlan bírálatom csak is javára fog szolgálni a füzeteknek.

Az 1883. első évnegyedre szóló füzet újévi egyházi beszéddel kezdődik Böszörményi Károlytól. Alapige Luk. 4: 18–19. — E szöveg az ó-szövetségből vétetett át. Ézsaiásnál több helyen találkozunk vele, legmegközelítőbben csaknem szóról-szóra próféciája kiválóan messiatikus 61-dik részének 1. 2. verseiben, a hol is az ihletett próféta a zsidó nép fogságból kiszabadításáról, arról a boldog időről, kedves esztendőről jövendöl, mely a sok szenvedést követni fogja majd s a szabadító megjelenésekor feltűnik. És csakugyan a zsidó nép fogságából kiszabadul; alig egy pár század s előáll a Messiás — az Isten fia. Egyszer csak fellépett nyilván szülőföldén is, megjelen egy szombatnapon a zsinagógában, hogy tanítson. — Ézsaiás próféciáját nyújtották neki át s a mint görditi a pergamen tekercset, az „Ur kedves esztendéjén“ pihen meg tekintete. Megállott s első prédikációját abból a próféciából tartotta és pedig annál hatásosabban és alkalomszerűbben, minthogy épen akkor jubileumi évkezdetet ünnepeltek az izraeliták. — Egy szebb s alkalmasabb újévi textust ennél fogva alig lehet keresni az egész bibliában ennél, melyet maga az Ur Jézus választott és mégis e szöveg azon kevesek közül való, melyeknek feldolgozásával egyházi beszéd-irodalmunkban ritkán találkozunk. Egy pár régebbi XVII. századbeli nagy embereinknél p. Ember Pálnál olvastam beszédet róla, az ujjabaknál, legalább mik kezeim közt voltak, sehol. Az isteni gondviselés, mulandóság, múlt és jövő kérdése, mint nagyon alkalomszerű újévi tárgyak, de meg a karácson közelsége nálunk egészen kiszorították a különben felséges tartalmu textust. Kétségkívül nagy érdem illeti tehát szerzőt, hogy e valóban evangeliumi szöveggel próbálkozott meg. — Sokat ígérő, olyan lelkes a bevezetése; szent hevülettel kezdi hirdetni a kedves esztendőt, egy valódi szónokot látunk magunk előtt emelkedett magaslaton. Ó be végtelen kár, hogy csakhamar leszállni látjuk őt a köznapi élet szinterére. — Megszűn az ihlet, sarokba dobva a szép textust; egy erőltetett csavarítással, egész önkényszerűen előttünk áll egy közönséges egyházi beszéd „az ember küldetéséről“ egy már nagyon megszokott s kezdők számára való forma szerint: az egyéni, családi, társadalmi s egyházi élet körében. Pedig itt nem ez a fő; a szöveg egyenes és természetes in-entioja nem más, mint kimutatni azt, hogy a prófétai jövendölés a Krisztusban teljesedett bé. — Ez volt kétségkívül tartalma a Jézus

beszédének is; azt bizonyította be — magára alkalmazva a próféciát — a zsidó gyülekezet nagy álmélkodása közepett. A Krisztusról kellett volna tanuskodni szerzőnek is azt mutatni meg, hogy az Ur kedves esztendeje Jézussal kezdődött, hogy az új nép, új értelem, új élet, új ég és új föld mind mind Jézus által lettenek. Buzdítóul aztán lehetett volna szólni az ember küldetéséről, vagyis azokról a teendőről, melyek által ez új év lelki és testi áldásinak részévé lehetünk, melyek véghezvitelére, miként Jézusnak, úgy mindnyájunknak ad a mennyei atya szent lelket, kik azt ő tőle kérjük.

Jelen kidolgozásában egy egészen közönséges egyházi beszéddel állunk szemben, melynek alaphibája az, hogy nem bibliai vagyis a textus csak motto. Szerző csak a szövegről de nem belőle, nem a szerint beszél s azt a sok kincset a mi a textusban, mint aranybányában rejlik, nem aknázza ki, ott hagyta mind a fenéken. Elcsépeelt dolgok: társadalmi kinövések ostromozása, vallástalanság miatt való panasz stb. a tartalom a boldogító evangéliom helyett.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Ünnepkövetség a debreczeni főiskolában. A jelen husvétünnep alkalmából 155 legátus bocsáttatott ki; ezek közül 127 hittanszaki tanuló, 22 joghallgató és 6 8-dik osztálybeli tanuló. 10 egyház nem kívánt ünnepkövetet, 8 egyház pedig specificált.

A debreczeni ref. egyházmegyének tavaszi közgyűlése április 3-án Debreczenben veendi kezdetét; előtte való nap lelkészi értekezlet tartatik.

Értesítés. Van szerencsém a prot. egyházi irodalom tisztelt pártolóival tudatni, hogy „Liturgika, vagyis az isteni tisztelet elmélete (Egyházi szertartástan)” című művem már nem csak nálam Eperjesen, hanem Kókai Lajos budapesti előnyösen ismert könyvkereskedő urnál is kapható. (Budapest, IV. kerület, Károly-utca 1. sz.) — Liturgikám ára 2 frt 50 kr. — Kiváló tisztelettel vagyok — Eperjes, márczius 12-én 1883. Hörk József theol. tanár.

Nyilvános nyugta és köszönet. Az emödi tüzkárosult hely. hitv. egyház segélyezésére, a következő egyházaktól folytak be újabb adományok: Gelej 104 frt 81 kr., Báránd 5 frt, Nagy-Rév 1 frt 80 kr., Csaba (Borsod) 2 frt, Szirma 6 frt, Kis-Tokaj 2 frt, Böcs 10 frt, Duna Mocs 2 frt, Kisujszállás 5 frt, Léva 1 frt 3 kr., Ombod 3 frt, Rápolt 1 frt 47 kr., Mikola 13 frt 40 kr., gömöri dékánóság 16 frt, Hoszvaj 1 frt 50 kr., Bagos 1 frt, máramaros-ugocsamegyei esperesi hivataltól 15 frt 94 kr.

Kéretnek a nagyon tisztelt lelkész urak, a még nállok levő kérő ivateknek beküldésére. Legmélyebb hálánk és köszönetünk kifejezése mellett maradtunk Emödön, 1883. márczius hó 15-én. — Thót Bénéjám gondnok, Horváth Bertalan ref. lelkész.

A debreczeni egyházban az ispotályi lelkészi állomás választás utján április 8-án fog betöltetni. Az egyházi törvények értelmében a lelkészjelölő bizottságot folyó hó 15-én Derecskére hívta össze az illető esperes ur. — Ezen lelkészi

állomásra 19 pályázó adta be a kitűzött határidőig kérvényét, ketten azonban időközben visszalépvén: 17 pályázati kérvényt vett fel a lelkészjelölő bizottság s örömmel konstatálta, hogy a 17 folyamodó közül 15 teljesen kvalifikálva van ezen lelkészségre. Most következett aztán, hogy e 15 egyén közül, kik legyenek, kik kijelöltessenek? A lelkészjelölő bizottságot alkották: esperes Dávidházy János, Szabó Péter, Basa Bálint, Nadányi Miklós egyházmegyei tanácsbírák; és a debreczeni egyház részéről: Beke Mihály, Kertész István és Magyar Gábor presbyterek. A bizottság tagjainak általános szavazattöbbségével a legnagyobb egyetértéssel a következő 5 egyén jelöltetett ki az ispotályi lelkészségre; Ladányi Gyula jelenleg ideiglenes lelkész; Nagy István h. k. szent-imrei lelkész; Nagy Lajos kis-pércsi lelkész, egyházmegyei tanácsbíró; Rácz Károly ménes-gyóroki lelkész és K. Tóth Kálmán laczházai lelkész. Ezen 5 egyén közül választhat a törvények értelmében lelkészt a debreczeni egyház.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A beregi egyházmegyébe kebelezett bereg-ujfalui ref. egyházban, a lelkészi állomás üresedésbe jöven, az ezen állomás elnyerhetésére igényt tartó lelkészek, az egyházi törvények 191. §-a értelmében felhivatnak, hogy az iránt való pályázati kérvényüket Peterdy Károly beregmegyei espereshez Barabásba — u. p. M. Kaszony — f. évi április hó 10-ig küldeni sziveskedjenek.

Az ezen állomásra választandó lelkész fizetése:

1) Minden urvacsorával élő, vagy élte 15-ik évét betöltött egyháztagnak fizet $\frac{1}{2}$ veka tiszta rostált búzát, mely közelebb 51 köbölre ment; 7 frtjával számítva = 357 frt.

2) Minden külön gazda egy szekér jó 3 sor szénát, mely most 70 szekér volt, 4 frttal számítva = 280 frt.

3) Minden házaspár egy szekér fát, mely átlag 80 szekér; 50 krral számítva = 40 frt.

4) 6 hől szántóföld használata, melyet az egyház műveltet; 10 frttal számítva = 60 frt és szabad legeltetés.

5) Stolárék szabály szerint, melyből bejön átlag = 30 frt.

6) Czinterem s temető $\frac{2}{3}$ -ának lehető haszna.

Középszámítás szerint az évi járulék 7—800 frt közt váltakozik. E mellett tisztességes lak, gazdasági épületekkel s házi kerttel.

Debreczen, 1883. márczius 19.

Révész Bálint, püspök.

Máramaros-ugocsai egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Verbőcz, 1883. márczius 15-én.

Nagy számmal gyűltünk itt egybe, hogy a máramaros-ugocsai egyházmegye közgyűlésének színe előtt kihirdetendő zsinati törvényeket meghallgassuk s a törvények kellő végrehajtása iránt intézkedjünk.

A tegnapelőtt tartott egyházmegyei tanácsülésben, egy néhány fegyelmi ügyben történt biráskodás, és pedig közöttök két szigorú itélettel, egy lelkész és egy tanító ellen.

Tegnap reggel Istennek házába mentünk, hol Thorcokay János dabolcsi lelkész lélekemelő hatásos beszédet tartott, ezután a köztiszteletben álló Nagydágy Ferencz egyházmegyei tanácsbíró lakásán gyűltünk össze az egyházmegyei gyűlés megtartása végett, melyet Doktor János esperes rövid, de buzgó imával nyitott meg.

Ezután következett Várady Gábor gondnok megnyitó beszéde, a melyben miután örömmel üdvözölte volna az egyházmegyei gyűlést, az ev. ref. magyar protestáns egyház új aerájának reggelén, midőn t. i. a debreczeni zsinaton alkotott s Ő Felsége által szentesített törvények létrejötte óta, először tanácskozik az egyházmegyei gyűlés, különösen kiemelte, hogy e törvény protestáns egyházunkat köztörvényi értékkel bíró közös jogi alapra helyezte és ezzel megalapította az országos egyházat, az ő saját elveire fektetett rendezésével.

Hangsúlyozta beszédében azt is, hogy a közsegélyző alap megteremtése által az egyházkerületek érdekközössége, egysége megtestesítve lőn. De egyszersmind a fölötti sajnálkozásának is adott kifejezést, hogy a zsinati törvényjavaslatnak a köznevelésről és közoktatásról szóló része nem lett szentesítve, ámbár meg van arról győződve, hogy ez már csakis idő — és pedig rövid idő kérdése. Ezenkívül reményleni lehet — ugymond — hogy a középtanodákról szóló s a képviselőházban épen most tárgyalás alatt levő törvényjavaslat, akként fog a törvényhozás tényezői által törvényerőre emeltetni, hogy általa a zsinati javaslatban foglalt alapelvek megsértetni és sarkalatos törvények által biztosított önkormányzati jogaink csorbíthatni nem fognak, miután a mi önkormányzatunk, az államkormány föfelügyeleti jogával teljes összhangzásba hozható.

Mellözve a törvény fény és árnyoldalait, előnyeinek, hátrányainak részletezését, úgy vélekedik, hogy a legjobb törvény is gyarlóvá válik, ha a végrehajtás téves vagy hanyag; míg ellenben a leghiányosabb törvény fogyatkozásait is tetemesen megjavíthatja, sőt egészen is elenyésztetheti az értelmes, jóakaratu, bölcs végrehajtás. Hisz meg van írva: „Tudjuk hogy a törvény jó, ha valaki azzal jól él.“

Ezek után ecseteli azon súlyos veszteség miatti mély gyászt, mely egész protestáns egyházunkat, különösen pedig egyházkerületünket és így ezen egyházmegyét is, gróf Dégenfeld Imre, köztiszteletben, szeretetben állott főgondnoknak halála által érte, kiemelvén, hogy az a nagy úr, mely ezen — úgy a polgári, mint egyházi világban hatalmas oszlop kidőlte miatt támadt, soká érezhető, látható lesz, dacára azoknak a nagy alkotásoknak, a melyekről az ő szelleme — ösmert szerénysége mellett is — kénytelen volna

bevallani, hogy: „et quorum pars magna fui.“ — Hisz épen ezen alkotások, a melyek emlékét halhatatlanná teszik protestáns egyházunk történelmében, ezen alkotások mutatják a veszteség megmérhetlen nagyságát.

Adja Isten, hogy azt a dicső nagy munkát, a melyet az ígéret földére vezető viszontagságos, terhes utban a mi egyik Mózésünk, gróf Dégenfeld Imre nem fejezhetett be egészen, fejezzék be a kezdethez, a folytatáshoz méltóan az övéihez hasonló szerencsés kezű és bölcs utódok. Lépjen a még ösmeretlen József mindenben az ő nemes, nagy és fenkölt elődének nyomdokiba. És itt indítványozta szónok, — mely indítvány egyhangulag elfogadtott — hogy az egyházmegyei gyűlés ezen nagy csapás feletti fájdalomnak jegyzőkönyvileg adjon kifejezést s egyszersmind az által igyekezzék a boldogult iránti hálás érzelmeinek adóját némileg leróvni, hogy a boldogult mélyen tisztelt családjához intézendő részvét nyilatkozattal járuljon, a méltó fájdalom enyhítéséhez.

Ezek után buzdító szavakat intézett az egyházmegyéhez az erkölcsi vallásos élet emelése érdekében, mert vallásos élet nélkül — ugymond — nem tartathatnék meg a világ szabadsága, rendje. Ott, a hol felütötte fejét az atheismus, avagy csak a vallásos közöny is, ott haldokló félben van maga a szabadság is. Ezek nyomán és épen ezért minden áron, minden áldozattal eszközölnünk kell iskoláink felvirágoztatását is, mert: „Elvész az a nép, mely tudomány nélkül való.“ És mert „nem beszédben áll Istennek országa, hanem a léleknek erejében,“ tehát igyekezzünk mindenütt tetteinkkel adni példát, nehogy elleneink a latin mondásra emlékeztessenek bennünket: „turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum!“

Végül üdvözölte a verbőczi egyházat, a melynek kebelében e gyűlés tartatik, a véletlen sajátszerű játékának nevezvén azt, hogy az egyházi törvények ezen egyházmegye előtt épen ott hirdettetnek ki, a hol a nagy törvénytudó, magyar államférfiu, a hármastörvénykönyv megalkotója Verbőczy István született s a hol birtokainak egy része volt. A mi törvényjavaslatunk — ugymond — három részből állott: az egyházalkotmányból, a köznevelést és közoktatást szabályozó részből és az egyháztörvénykezés szervezetéből. — E háromból kettő megnyerte a legfelsőbb szentesítést, míg a harmadik rész szentesítése egyelőre elmaradt.

Kivánjuk itt e helyütt, a hármastörvénykönyv megalkotója születés helyén, hogy nyerje meg a harmadik rész is, az ujabban egybehívandó zsinat megállapodásai nyomán, felséges Urunk legmagasb szentesítését és így váljék teljessé a mi hármastörvénykönyvünk is, protestáns egyházunk javára, édes hazánk dicsőségének, erejének, hatalmának emelésére, biztosítására!

Ezen általános tetszéssel és éljenzéssel fogadott beszédnek a jegyzőkönyvbe iktatása elrendeltetett. Ezt követőleg esperes tüzetes, kimerítő jelentést tett a zsinaton történetekről, a minek következtében úgy részére, mint György Endre követtársa részére hálás köszönet és elismerés szavaztatott.

Ezt követőleg esperes a legközelebbi egyházmegyei látogatás eredményéről, a tapasztalt előhaladásról, részint hanyatlásról terjesztett elő kimerítő s minden legkisebb

körülményre kiterjedő jelentést, a melynek legörvendetesebb része az, hogy az iskolákban, kevés kivétellel, kielégítő eredmény észleltetett.

A terjedelmes és alapos munkálatért az esperesnek jegyzőkönyvileg is köszönet nyilvánított.

Az esperesi és gondnoki tisztre beérkezett szavazatok felbontására kerülvén a sor, nagy örömeinkre szolgált, hogy Doktor János esperes egyhangulag, Várady Gábor pedig, egy szavazat kivételével, mind a többi egyház részéről újra megválasztattak. A szavazás eredményének kihirdetését követett hosszas éljenzés lecsillapulta után, Gönczy Dániel tanácsbíró és legidősb lelkipásztor (53 év óta lelkész) elérzékenyülve emelt szót az egyházmegye nevében, örömmel üdvözölvén s a legjobb kivánságokkal árasztván el az imént megválasztott elnököket.

Doktor esperes rövid visszapillantást téve esperesi minőségben, 10 év óta folytatott működésére s ösmert szerénységénél fogva erejének csekély voltát hangsúlyozván, csak is az egyházmegye parancsszava iránti tiszteleténél fogva hajlik meg a bizalom újabb nyilvánulása előtt, kérvén nehéz munkáiban az egyházmegyének és elnöktársának támogatását.

Ezután a gondnok mondott köszönetet megválasztásáért, mely 12 év alatt most 4-szer ismételtetik, kijelentvén, hogy ezentul is az egyházmegye megelégedésében fogja keresni az ő legnagyobb örömét, büszkeségét. Ezután elnöktársához fordult, a kinek — ugymond — erejéből meríti az ő legbiztosabb támaszát s a közöttök zavartalanul fenálló egyetértést, munkáik sikerének legnagyobb biztosítékául tekinti s ennek tulajdonítja főleg azt is, hogy a legpéldásabb egyetértés az egyházmegye kebelében immár oly erős gyökeret vert. Végül azt igéri, hogy úgy fog cselekedni, mint tesz az a mezei munkás, ki látva a napnak közeledtét a lealkonyodáshoz, megkettőzteti erejét, törekvését, hogy lehetőleg befejezze egész napi munkáját s biztosítsa annak eredményét.

Ezután a zsinati törvények végrehajtása érdekében szükséges intézkedésekre kerülvén a sor, egyházaink az e tárgyban megbízott küldöttség munkálata nyomán négy osztályba soroztattak.

A lelkészek osztályozására nézve a békésbányai egyházmegyei gyűlés megállapodásai vétettek a tárgyalás alapjául s azok ugy általánosságban, mint részleteikben el is fogadtattak.

És következett ezután különben is szép s minden tekintetben lélekemelő gyűlésünknek legmagasztosabb része, a midőn a visitationális jegyzőkönyvek tárgyalása alkalmából György Endre tanácsbíró, Gönczy Dániel egyházi tanácsbíróra meleg szavakban hívta fel a gyűlés figyelmét, a ki 40 éven keresztül minden évben megjelent az egyházmegyei látogatásokon s 81 éves kora daczára még a legközelebbi egyházmegyei látogatás alkalmával is törhetlen buzgalommal és ifju erélylyel teljesítette kötelességét. Ezek nyomán indítványozta György, hogy ezen köztiszteltben álló férfiu érdemei, szolgálatai, jegyzőkönyvben örökíttessenek meg. Ezt követőleg a forgolányi egyház küldöttei szólaltak fel, kijelentvén, hogy ők köztiszteltben és szeretetben álló lelkészeknek Gönczy Dánielnek jubileumát a jövő pünköszt harmadnapján óhajtják megünnepelni, felhíván az

egyházmegyei gyűlés tagjait, hogy ezen ünnepélyen megjelenni sziveskedjenek. Ugy az esperes, mint a gondnok a legmelegebben tolmácsolták és viszhangoztatták az indítványt, mely a legnagyobb lelkesedéssel fogadtatott el, a miért a közszeretnek méltán örvendő derék veterán mélyen meghatva és meghatóan mondott köszönetet.

Már ezért is becses és kedves emlékű leend előttünk a verbőczyi gyűlés.

Ugocsa.

Vidéki tudósítások.

M. Telki, 1883. Márczius 8.

Nagytitkületű szerkesztő ur!

Kis egyházunkban az új zsinati törvények az elmúlt év december 24-én tartott presbyteri gyűlésen lettek kihirdetve, felolvastatván abból több egyházi életre vonatkozó cikkek, azok között az egyházi hivatalok újjászervezéséről szóló is; minek folytán a presbyterium jelen volt tagjai hivatalaikról azonnal lemondottak. — Ugyanez nap isteni tisztelet végeztével a szószékből ki lett hirdetve, hogy a következő vasárnap egyházközségi gyűlés fog tartatni, melyen az egyház választási joggal bíró tagjai gondnokot és 8 presbytert választanak. A választók névsora elkészítetvéu. megtekintés végett a lelkészi lakon ki lett téve.

December 31-én az egyházközségi gyűlésen 130 választásra jogosított közül megjelent 51, a szavazatok szedésére egy 3 tagu bizottság neveztetvén ki, a jelenvoltak titkos szavazás útján megválasztottak 8 presbytert, a gondnokot pedig egyhangulag, valamint a gondnokot, ugy a presbytereket is nagyobbbrészt a volt presbyterek személyében. A választás eredménye kihirdettétvén, az új presbyterek és gondnok azonnal letették az esküt, a tanító kivételével, kire — mint a presbyterium hivatalbóli tagjára — nézve, a zsinati törvények az eskütételt nem rendelik. Igaz ugyan, hogy a gondnok is hivatalból tagja a presbyteriumnak, ő azonban nem mint presbyter, hanem mint gondnok külön teszi le az esküt. Szükségesnek láttam ezt, esetleges hozzászólás reményében megjegyezni, annyival inkább, mivel e tekintetben — a mint e vidéken tapasztaltam — igen elágazók a vélemények. Vannak a kik nem tartják szükségesnek, ellenben vannak olyanok is, kik szükségesnek vélik, sőt fel is eskették. — Mindenesetre lényeges kérdés, mert utóbbi esetben, azon talán tulhajtott, de következetes okoskodás is előállhat: hogy hát a lelkész, ki szintén hivatalból tagja a presbyteriumnak, felesketendő-e!? s ki által!?

Előfordult az újjászervezésnél azon eset is, miszerint kérdésbe tétetett: hogy a — bár egyházi tartozásoknak eleget tett, de erkölcstelen vadházasságban élők, választóképesek-e vagy nem? S az első esetben csak a férj, illetőleg férfi bir-e szavazatjoggal, vagy mindketten.

E tekintetben — szerény véleményem folytán — úgy jártunk el, miszerint kimondatott: hogy bár az új egyházi törvények alapján az egyházközségi fegyelmi bíróság, az erkölcstelen életüket sikertelen feddés és intés után, választói jogoktól is megfoszthatják; tekintve azonban arra, hogy még az illetők az új fegyelmi bíróság előtt nem állhattak s az felettök itéletet nem hozhatott, jelen alkalommal még választóképesek és pedig mind a férfi, mind a nő — ha